

Інна ТКАЧЕНКО

заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи

Факультету музичного мистецтва і хореографії,

викладач кафедри музикознавства та музичної освіти,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,

ORCID <https://orcid.org/0009-0008-1195-0331>

i.tkachenko@kubg.edu.ua

ЛІДЕРСТВО-СЛУЖІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ДОВІРИ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Inna TKACHENKO

Deputy Dean on Academic Affairs

Faculty of Musical Art and Choreography,

Lecturer at the Department of Musicology and Music Education,

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,

ORCID <https://orcid.org/0009-0008-1195-0331>

i.tkachenko@kubg.edu.ua

SERVANT LEADERSHIP AS A TOOL FOR DEVELOPING TRUST AND EMOTIONAL INTELLIGENCE IN ARTS EDUCATION

Сучасна система мистецької освіти перебуває в умовах глобальних трансформацій, що зумовлюють необхідність перегляду традиційних моделей педагогічного лідерства. Від гарантів освітніх програм, викладачів та адміністрації закладу вищої освіти очікується не лише професійна компетентність, але й здатність будувати комунікацію на засадах довіри, емоційного інтелекту та ціннісного партнерства. У цьому контексті концепція лідерства-служіння, започаткована Робертом Грінліфом (Greenleaf, 1977), набуває особливої актуальності, адже ставить служіння іншим на перше місце й передбачає розвиток освітнього середовища, орієнтованого на підтримку.

У секції «Комунікації та лідерство для майбутнього» тема лідерства-служіння має особливий потенціал. По-перше, вона розкриває трансформацію ролі лідера у ХХІ столітті — від авторитарного керівника до наставника, фасилітатора й партнера. По-друге, уможливорює формування довіри та розвитку емоційного інтелекту, які є фундаментом комунікації в умовах швидких змін.

Концепція лідерства-служіння була сформульована Р. Грінліфом у праці *The Servant as Leader* (1977), де основною ідеєю стала пріоритетність турботи про інших, а не реалізація власних амбіцій. Лідер-слуга покликаний створювати умови для розвитку спільноти, підтримувати її цінності та допомагати кожному реалізувати потенціал (Greenleaf, 1977).

Подальші дослідження (Spears, 2010; Eva et al., 2019) визначили ключові характеристики такого лідерства: Слухання (Listening), Емпатія (Empathy), Зцілення (Healing), Усвідомленість (Awareness), Переконавання (Persuasion), Концептуальність (Conceptualization), Передбачливість (Foresight), Опікування (Stewardship), Відданість

зростанню людей (Commitment to the growth of people), Формування спільнотності (Building community).

У педагогічній площині ці принципи збігаються з завданнями сучасної вищої освіти: створення безпечного простору для навчання, підтримка індивідуальної траєкторії розвитку, формування емоційної стійкості студентів.

В українському науковому дискурсі ідеї лідерства-служіння набувають популярності завдяки їхній відповідності культурним та освітнім реаліям. Зокрема, акцент на довірі, відповідальності та громадянській ідентичності відповідає гуманістичним засадам освіти (Кремень, 2024). Для мистецької освіти це особливо важливо, адже творчість потребує простору психологічної безпеки, де студент може вільно експериментувати, помилятися й зростати.

Усі освітні програми Київського столичного університету імені Бориса Грінченка для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти містять уніфіковану дисципліну «Університетські студії». Її структура передбачає послідовне опрацювання ключових тематичних модулів, серед яких особливе місце посідає модуль «Лідерство-служіння».

Запровадження цього модуля має подвійне значення. З одного боку, він інтегрує ціннісні орієнтири університетської спільноти (людина, громада, довіра, духовність, професіоналізм, громадянська ідентичність), формуючи підґрунтя для розвитку світоглядної позиції здобувачів освіти. З іншого боку, модуль спрямований на формування загальних компетентностей відповідно до стандартів вищої освіти: здатності до ефективної комунікації, командної взаємодії, критичного мислення, вирішення конфліктів та соціальної відповідальності. Зазначені цінності та компетентності органічно узгоджуються з принципами корпоративної культури університету, які В. Огнев'юк пов'язує з ідеями лідерства-служіння. Як він підкреслює в одному з інтерв'ю: «Ми будемо корпоративну культуру університету на принципах лідерства-служіння. Це означає, що керівник насамперед служить своїй спільноті, створює умови для розвитку кожного, формує довіру і відповідальність як основу взаємодії» (Огнев'юк, 2016).

Таким чином, уніфікована дисципліна «Університетські студії» (Університетські студії, 2024), включаючи модуль «Лідерство-служіння», виступає інтегративним освітнім простором, де поєднуються академічні знання, ціннісні установки та практичні навички, необхідні для успішної професійної і громадянської реалізації майбутніх бакалаврів.

Застосування принципів лідерства-служіння у мистецькій освіті постає як ефективний механізм формування цілісного освітнього середовища, орієнтованого на цінності взаємоповаги та партнерства. Одним із провідних результатів такого підходу є встановлення довірливих відносин між викладачами та здобувачами освіти, що створює умови для академічної безпеки та продуктивної взаємодії. Водночас реалізація принципів служіння сприяє розвитку навичок емпатійного слухання та взаємопідтримки, які є необхідними складовими емоційного інтелекту та комунікативної компетентності майбутніх фахівців творчих спеціальностей. Не менш важливим результатом є здатність до конструктивного розв'язання конфліктів у творчих колективах, що забезпечує збереження командної єдності. Принципи лідерства-служіння також актуалізують значущість командної взаємодії через участь у колективних проєктах і мистецьких виступах, сприяючи згуртованості та професійній самореалізації студентів. У підсумку формується «лідерський спадок» як феномен

інституційної культури — система норм і цінностей взаємоповаги, довіри й підтримки, що відтворюється й передається від покоління до покоління в мистецькому середовищі.

Дослідження доводять, що розвиток емоційного інтелекту напряму впливає на академічну успішність і професійне становлення студентів (Mayer et al., 2016). Саме тому лідерство-служіння стає ефективною педагогічною практикою, що поєднує етичні та професійні виміри підготовки митців.

Лідерство-служіння як педагогічна практика у мистецькій освіті є потужним інструментом розвитку довіри, емоційного інтелекту та командної взаємодії. Включення модуля «Лідерство-служіння» у навчальні програми сприяє формуванню ціннісного середовища, що підтримує студентів у їхньому професійному та особистісному становленні. У майбутньому ця модель може стати основою нової культури лідерства у сфері мистецтва й освіти, зорієнтованої на партнерство, відповідальність та сталий розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Eva, N., Robin, M., Sendjaya, S., van Dierendonck, D., & Liden, R. C. (2019). Servant leadership: A systematic review and call for future research. *The Leadership Quarterly*, 30(1), 111–132. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2018.07.004>
2. Greenleaf, R. K. (1977). *The servant as leader*. Indianapolis, IN: Robert K. Greenleaf Center.
3. Кремень, В. (2024). Інститут вищої освіти: перша чверть століття. *Філософія освіти / Philosophy of Education*, 30(1), 8–19. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-1-1>
4. Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (2016). The ability model of emotional intelligence: Principles and updates. *Emotion Review*, 8(4), 290–300. <https://doi.org/10.1177/1754073916639667>
5. Огнев'юк, В. (2016, 12 квітня). Топ-менеджмент освіти: Віктор Огнев'юк. Розмова. <https://rozmova.wordpress.com/2016/04/12/viktor-ohnevuk/>
6. Spears, L. C. (2010). Character and servant leadership: Ten characteristics of effective, caring leaders. *The Journal of Virtues & Leadership*, 1(1), 25–30.
7. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. (2024). Університетські студії: Робоча програма навчальної дисципліни. <https://shly.top/ZZ5wJ>